

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΜΕΡΟΣ Β')

Εκείνο, που πρώτιστα μάς βασανίζει είναι ότι όλοι μας, σχεδόν, στη σύγχρονη καθημερινότητα νιώθουμε μια περίπου **αβάσταχτη φόρτιση με φορτίο που μετά δυσκολίας μπορούμε να υποφέρουμε**. Έχουμε φθάσει στα όρια των αντοχών μας, αν δεν τα έχουμε ξεπεράσει. Πρέπει όμως να βρισκόμαστε σε μια τέτοια κατάσταση φοβερής καταπίεσης, που φθάνει στα όρια του άγχους, της κατάθλιψης και για πολλούς του τρόμου; Από μια πρώτη θεώρηση η βαριά αυτή ατμόσφαιρα, στην οποία βρίσκονται οι άνθρωποι οφείλεται στα προφανή άλυτα προβλήματα που βασανίζουν το **ανθρώπινο είδος**. Ο άνθρωπος έχει να αντιμετωπίσει τα στοιχεία της Φύσεως, παρά το ότι έχει κυριαρχήσει σε σημαντικό βαθμό και την κάθε δυσάρεστη κατάσταση που προκαλούν οι διεκδικήσεις των άλλων ανθρώπων, λόγω προσωπικών συμφερόντων. Ας μη ξεχνάμε ότι κατά μια άποψη, που δεν απέχει πολύ από την καθημερινή πρακτική, «κόλαση είναι οι άλλοι άνθρωποι» (Σαρτρ).

Μια τεράστια αβεβαιότητα και απροσδιοριστία επικρέμαται στη σκέψη σχεδόν όλων των ανθρώπων, παρά την καταπληκτική όντως πρόοδο σε άπειρους τομείς. **Ουσιαστικά κανένας δεν μπορεί να διαβεβαιώσει ότι το αύριο θα είναι καλύτερο από το σήμερα**. Τα όσα αγαθά έχουν παραχθεί δεν έχουν ακόμη εξάλειψει την έλλειψη και ανεπάρκεια, που πλήττει τους πολλούς. Από την άλλη πλευρά, όμως, προστέθηκαν και άλλα δεινά. Η υπερβολική πλησμονή σε πολλά καταναλωτικά είδη, που συσσωρεύθηκαν σε ένα ποσοστό του πληθυσμού, με την ταυτόχρονη ανεπάρκεια στο άλλο μεγάλο ποσοστό, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται η υπερβολική εγωκεντρικότητα, που επιτείνουν στο έπακρο το **συναίσθημα της έλλειψης δικαιοσύνης**, οπότε προκαλείται ένα εκρηκτικό μίγμα αδικίας και αντεκδικήσεων. Η όλη σύνθεση οδηγείται σε αποσύνθεση, χωρίς κοινωνικούς δεσμούς, με μηδενισμένες τις εσωτερικές δυνάμεις συνοχής, άρα παύει να υφίσταται η **Κοινωνία ως οντότητα**.

Συνεπώς δεν έχουμε την μετάλλαξη σε ένα αρμονικό σύνολο, που μόνο αυτό είναι σε θέση και **μόνον αυτό να αποδώσει την αναγκαία ενέργεια** για περαιτέρω αναπτυξιακού έργου βελτίωσης της συνολικής κατάστασης, η οποία με τη σειρά της θα εξασφαλίσει καλύτερες συνθήκες στα άτομα μέλη.

Από το τέλος της μεσαιωνικής περιόδου της Ευρώπης αρχίζει ο μετασχηματισμός της Κοινωνίας με Πατριαρχικό χαρακτήρα. Μέχρι τότε η δομή της κοινωνίας μπορεί να θεωρηθεί σαν μια πυραμιδοειδής διάταξη με διαστρώσεις ταξικών στρωμάτων και οι όλη συνοχή απέρρευε ακριβώς από τη μομφή της συγκρότησης που καθορίζονταν από νόμους και διατάξεις του ανώτατου άρχοντος (θρησκευτικού ή πολιτικού), ο οποίος συγκέντρωνε όλες της εξουσίες (εκτελεστικές, νομοθετικές, δικαστικές και τις περισσότερες φορές και θρησκευτικές) στο πρόσωπό του. Τότε ουσιαστικά δεν μπορούμε να μιλάμε για «**πολίτες μέλη κοινωνίας**», αλλά για **απλούς υπηκόους**, που τις περισσότερες φορές αποτελούσαν και το αντίστοιχο **ποίμνιο!** Η απώτερη και φυσικά και ανώτερη εξουσία τις περισσότερες φορές ανήκε στο Εκείθεν μεταφυσικό Υπέρτατον Ον. Οι επί της Γης άρχοντες θεωρούσαν και επέβαλλαν στους υπηκόους τους το ρόλο του εντολοδόχου και αντιπροσώπου του υπέρτατου όντος (μάλιστα παρουσιάζονταν ως Γεφυροποιοί - Ποντίφικες) μεταξύ των ανθρώπων και του Θεού.

Με την αύξηση των πληθυσμών και την άφιξη και πολλών και ποικίλων φυλών στην Ευρώπη, παρά τις κατά καιρούς συνενώσεις εξουσιών δια της πολεμικής βίας και των κατακτήσεων εδαφών, τελικά προκλήθηκε μια **πλειάδα μικρών θρουμετισμένων εδαφικών και εξουσιαστικών ενοτήτων** που απετέλεσαν τα γνωστά φέουδα με επικεφαλής τους φεουδάρχες. Έτσι η Ευρώπη έφθασε στην περίοδο του **φεουδαλισμού**. Ουσιαστικά η εξουσία και η ισχύς ήταν **θρουμετισμένη σε πολλαπλές κοινότητες**, που η καθεμιά είχε εν πολλοίς τα δικά της χαρακτηριστικά, τους δικούς της νόμους και τρόπους ζωής. Είναι τότε που αρχίζει ένα καινούργιο ανθρώπινο πνεύμα να καλλιεργείται από **φωτισμένους πολίτες, με ξεχωριστές πνευματικές δυνατότητες και πρωτοποριακές σκέψεις**.

Την ίδια εποχή ουσιαστικά ανακάλυψαν και τα περίφημα πνεύματα της κλασσικής ελληνικής αλλά και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Είναι τότε που το τεράστιο σημασία πνευματικό έργο του μεγάλου Έλληνα φιλοσόφου Αριστοτέλη, δια των Αράβων κυρίως, μέσω Ισπανίας εισήλθε στη Δυτική Ευρώπη. Την ίδια εποχή το εξίσου τεράστιο πνεύμα του Πλάτωνα επηρέασε την Ανατολική Ευρώπη και τα μεσογειακά έθνη. Είναι τότε που αναγεννήθηκε η μεγάλη σημασία και ο ρόλος του Ανθρώπου. Είναι η **αναβίωση του ανθρωπισμού της αρχαίας Ελλάδας** και το κοινωνικό σκηνικό γίνεται πλέον **ανθρωποκεντρικό**. Τότε η ανθρώπινη ύπαρξη παίρνει πρώτιστο χαρακτήρα για τη ζωή. Το άμεσο ενδιαφέρον στρέφεται στον άνθρωπο και την επίγεια ζωή του. Τότε αρχίζει η αμφισβήτηση του μεταφυσικού χώρου, ως πηγή εξουσίας και κέντρου λήψεως αποφάσεων και εκδόσεως κανονιστικών διαταγών, που θα καθορίζουν τις τύχες των ανθρώπων.

Τότε το ανθρώπινο πνεύμα αρχίζει να «φωτίζει» τον περιβάλλοντα αντικειμενικό χώρο, να προσπαθεί να το εξηγήσει με την νοητική του δύναμη, αυτή που οι κλασσικοί είχαν ήδη εκτιμήσει σε παμμέγιστο βαθμό. Μια **μεθοδευμένη έρευνα και αναζήτηση**, μια πλατιά θεώρηση και άρση του φόβου, οδήγησε τα βήματα του ανθρώπου και πάλι προς το μεγάλο μυστήριο του χώρου, μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται ο άνθρωπος. Ουσιαστικά μάχεται και εναντίον των εξ αποκαλύψεων «αληθειών» και θέλει να σιγουρευθεί με τα δικά του μέσα και όργανα ποια είναι η πραγματικότητα. Ποια είναι η μεγάλη αλήθεια! Ποιο είναι το νόημα της ζωής του επί της Γης. Βέβαια μάχεται και κατά των απολυταρχικών εξουσιών, αλλά κυρίως μάχεται για να **εδραιώσει τον κυρίαρχο ρόλο του επάνω στη φύση και τα λοιπά όντα**.

Αρχίζει να αμφισβητεί σε μεγάλο βαθμό ότι όλα καθορίζονται αποκλειστικά από τον Ουρανό και ότι όλες οι αποφάσεις ανήκουν έξω από τη δική του ανθρώπινη βούληση. **Διψά για γνώση, δύναμη και σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις**. Αρχίζει να **εμπιστεύεται πιο πολύ τις δυνάμεις του**. Διαφοροποιείται η κοσμοαντίληψή του, ο τρόπος που αντιλαμβάνεται τον κόσμο. Ξαναβρίσκει σοβαρές τις αντιλήψεις των κλασσικών ότι η Γη δεν είναι το κέντρο του Κόσμου και προσπαθεί να το αποδείξει με μαθηματικό τρόπο. Και πράγματι το πετυχαίνει. (Κοπέρνικος, Γαλιλαίος κλπ). Αρχίζει να **εμπιστεύεται την επιστήμη**, δηλαδή τη μεθοδευμένη απόκτηση γνώσεων για προσέγγιση της αληθινής εικόνας και ουσίας των φαινομένων. Φυσικά δεν απομακρύνεται από τη μια μέρα στην άλλη από τα μέχρι τότε αποδεχτά. **Παρά το ότι συγκεντρώνει επάνω του ο άνθρωπος το όλο ενδιαφέρον εντούτοις κρατάει ακόμη το Υπέρτατο Ον, ως εντολέα της ζωής του, μέχρι να βρει ο ίδιος τα πρώτα βήματά του...**

Αποτιμήσεις: Η εικόνα της κοινωνίας μας σήμερα και ειδικότερα στην Ελλάδα παρουσιάζει τις παρακάτω παθογένειες:

- Η **υπερβολή** έχει κατακτήσει όλους του τομείς της ζωής μας (κατανάλωση αγαθών, life style, απαιτήσεις, «ελευθερίες», ανυπομονησία, νευρική κατάσταση, υπερπροστασία των παιδιών μας). Δηλαδή **έχει χαθεί ουσιαστικά η έννοια του μέτρου**.
- Η **παραβίαση των νόμων** μέχρι του βαθμού του χλευασμού.
- Η **άμετρη κριτική και διαμαρτυρία** για την εξέλιξη όλων των πραγμάτων, ως να μη καταγράφεται ούτε ένα θετικό βήμα.
- Η γενική **στρέβλωση της πραγματικότητας**, με ανάμιξη ελάχιστων αληθινών στοιχείων με υπερβολή δόση ανακρίβειών. Εσφαλμένες εκτιμήσεις και προοπτικές. Η ημιμάθεια συνδυασμένη με πλάνη πεποιθήσεων παράγει νέους τύπους πολιτών (νάρκισσους, μακιαβελιστές).
- Η **αισθητική, η ευγένεια και η κομψότητα** έχει καταρρακωθεί από την αντίληψη «έτσι μου αρέσει», «έτσι το θέλω εγώ» (νοοτροπία του «ελληγάρου»).
- Άμβλυνση, μέχρι σημείου ουσιαστικής κατάργησης, του **ηθικού στοιχείου**, το οποίο και αντικαταστάθηκε με το **απόλυτο κριτήριο του ατομικού συμφέροντος** και επιθυμίας.
- Η **ανεπαρκέστατη έως μηδενική γενική και ολιστική καλλιέργεια** των ατόμων με γνώμονα την ανάπτυξη των **αρετών** εκείνων που τα καθιστούν μέλη μιας αρμονικής Κοινωνίας, η οποία και να καλλιεργεί τον **άνθρωπο ως πρόσωπο**, από το οποίο αναδύεται η **ολβιότητα των μελών της**.

Και τώρα ήλθε η ώρα να αναζητηθεί η αρχή του μίτου. Το κουβάρι, όμως, έχει προκληθεί από ένα φαύλο κύκλο. Τα μέλη της κοινωνίας, τα άτομα αποδίδουν την ευθύνη στο κράτος, τουτέστιν στην κοινωνία. Η κοινωνία, όπως εκφράζεται από τους κυβερνώντες, δεν διατυπώνει βέβαια με σαφήνεια τις αδυναμίες των ατόμων, αλλά τις εκμεταλλεύεται στο βαθμό που εξυπηρετείται από την ευαρέσκειά τους για να εξασφαλίζουν την εύνοια για επανεκλογή. Και πλανιέται το αναπάντητο μεν αλλά βασανιστικό ερώτημα: **Ποιος διαμορφώνει πρωταρχικά ποιον; Η κοινωνία φτιάχνει τα άτομα ή τα άτομα οργανώνουν την πρόποσα κοινωνία;** Δηλαδή σαν το ψευτοδίλημμα: το αυγό γέννησε την κότα ή η κότα γέννησε το αυγό; Άντε να βγάλουμε άκρη!!!

Η άποψή μας είναι απλή και όχι καινοφανής. **Ούτε το άτομο έφτιαξε την κοινωνία μονομιάς ούτε η κοινωνία τα άτομα ως δια μαγείας**. Απλούστατα και το άτομο, αλλά και οι κοινωνίες αναπτύχθηκαν σταδιακά και ολίγον κατ' ολίγον. Το πως, μας το έχει διδάξει η καταγεγραμμένη πορεία του ανθρώπου επί της Γης, που μας είναι γνωστή σε σημαντικό βαθμό. Με ποια μέθοδο; Απλούστατα με το **σύνολο των αλληλοεπιδράσεων= σχέσεων-αξιών των ανθρώπων**, ως άτομα ή σύνολα μεταξύ τους και του φυσικού περιβάλλοντος, κατά μεθοδευμένο ή μη τρόπο, με **συνδυασμό ατομικής και συλλογικής βούλησης, σε μικρά μεγέθη και μεγάλο εξελικτικό χρόνο**.

Όλο αυτό το σύνολο προσπαθειών δράσεων και επιδράσεων στα ελληνικά καλείται Παιδεία (ΣΣ από το μόριο παι., που σημαίνει ολίγο). Μέσα στην έννοια της Παιδείας συμπεριλαμβάνονται και οι έννοιες της καλλιέργειας, της μάθησης, της ισορροπίας, λόγου και αισθημάτων, ορθής συμπεριφοράς προς τους συνανθρώπους.

*Ας θυμηθούμε στο σημείο αυτό την έννοια που για τον Άνθρωπο έχει η Ελληνική παιδεία, η οποία εμπλουτισμένη με τα μηνύματα και τις εμπειρίες που ιστορικά απέκτησε ο άνθρωπος μέσα από των λαβύρινθο της διαρκούς προσπάθειας επίλυσης των προβλημάτων της ζωής και **μη αγνοώντας την συμβολή της αξίας του θρησκευέσθαι.***

*Τουτέστιν αυτό τούτο **το είναι του ανθρώπου.** Τούτο μεθερμηνευόμενο σημαίνει ότι οφείλουμε να **ξαναβρούμε τις εμμενείς ανθρώπινες αξίες μας ως άνθρωποι και ως κοινωνία.***

Δημήτρης Μπάκας
09 Φεβ. 2023